

relevă inegalabila fantezie a autorului și stăpînire, în mod desăvîrșit, a artei gravurii.

Dintre picturi se detașă admirabilul tablou intitulat *Portretul unui tînăr*, din patrimoniul Galeriei de la Dresda, și *Portretul unui tînăr* de la Szepmüvészeti Muzeum din Budapesta, pictură care a figurat și în expoziția „Albrecht Dürer” de la Nürnberg.

Epoca lui Dürer a fost amplu ilustrată prin opere create de cei mai de seamă reprezentanți ai artei germane din secolele al XV-lea și al XVI-lea. Șeful Școlii dunărene, Albrecht Altdorfer, de pildă, a fost reprezentat, printre altele, cu desenele *Dunărea la Sarmigstein* (Budapesta) și *Peisaj cu ruine* de la Ermitaj, în timp ce Hans Baldung Grien reține atenția prin lucrările *Mucius Scaevola* (Dresda), *Cele șapte vârste ale femeii* (Leipzig, Museum der bildenden Künste) și excelentul desen *Lucreția* (Weimar, Städtliche Kunstsammlungen). Lui Lucas Cranach cel Bătrîn i-a fost rezervată o sală specială, în care au putut fi admirate lucrări ca *Închinarea magilor* (Gotha, Schlossmuseum), *Nimfa izvorului* (Leipzig).

Vizitatorii au mai avut prilejul să vină în contact direct cu opere ca portretul intitulat *Charles de Salier, Sieur de Morette* de Hans Holbein cel

Tînăr (Dresda), cu remarcabila compoziție *Das Gothaer Liebespaar* a artistului cunoscut sub denumirea de Meister des Hausbuchs (Gotha, Schlossmuseum), cu o crucificare de o factură și compoziție neobișnuită a maestrului von Messkirch (Muzeul Pușkin, din Moscova), cu monumentale panouri ale altarului de la Zwickau, reprezentînd *Bunavestire* și *Încoronarea cu spini a lui Christ* (voleul stîng), *Sf. Sippe* și *Drumul crucii* (voleul drept) de Michael Wolgemut, precum și cu sculpturi, medalii, obiecte de artă decorativă etc.

Un loc de cîntă au ocupat în expoziție tablourile *Ducele Wilhelm al II-lea al Bavariei* și *Ducesa Iacoba de Baden*, de la Muzeul Brukenthal din Sibiu, precum și *Arhanghelul Gabriel* cu pandantul său *Fecioara de la Muzeul de artă al R. S. România*.

Reunind într-un ansamblu inechegat cele 656 de lucrări, expoziția a reușit să sugereze epoca în care a trăit și a creat Dürer, să creeze posibilitatea publicului vizitator de a contempla prin intermediul a numeroase opere, bogăția spirituală și imaginativă a aceluia care, prin activitatea sa multilaterală, prin concepția sa umanistă, a adus o uriașă contribuție în evoluția artei și culturii universale.

Anatolie TEODOSIU

EXPOZIȚIA „ALBRECHT DÜRER” LA NÜRNBERG

Nürnberg, orașul unde Albrecht Dürer și-a petrecut aproape în întregime existența, a cunoscut în anul 1971 cele mai ample manifestări din lume consacrate sărbătoririi a 500 de ani de la nașterea marelui maestru al Renașterii germane.

O expoziție impresionantă prin densitatea și bogăția ei întrunea tablouri și acuarele de înalt prestigiu, numeroase desene, exemplare din toate gravurile cunoscute, concentrate din peste o sută de colecții, cabinete de stampe și muzee de renume mondial.

Am avut prilejul să vizitez această expoziție împreună cu un grup de specialiști din diferite muzee ale lumii, invitați de Inter Nationes într-o călătorie dedicată genialului artist și epocii în care a trăit.

Expoziția, admirabil studiată din punct de vedere muzeografic, organizată la Germanisches Nationalmuseum, evidențiază lucrările nu numai într-o cronologie obișnuită, ci în climatul reconstituit al evenimentelor mai de seamă, sociale, politice, istorice ale timpului, cum au fost descoperirile științifice, Reforma, concepțiile filozofice — prezentate într-un ansamblu de documente originale ce proiectau o lumină puternică asupra semnificației operelor lui Dürer. Scrisori, hărți geografice, planuri, manuscrise, tipărituri, aparate științifice legate de cercetările asupra cerului și pămîntului, orfevrărie, vitralii, sculpturi punctau preocupările însemnate ale veacului. Totodată, elementele noi aduse de creația lui Dürer se puteau confrunta cu ideile înaintașilor sau realizările contemporanilor săi, prin expunerea tuturor acestor opere. Astfel, sursele de influență — lucrările măștrilor germani care l-au format, sau a celor italieni sau

flamanzi cunoscuți în cursul călătoriilor, se asociau direct în ochii privitorului.

Gravura și desenul au constituit mijloacele de exprimare preferate de Dürer. Întreaga expoziție, de la suitele bine cunoscute din *Marca Patimă*, *Mica Patimă*, *Viața Mariei*, *Apocalipsul Sf. Ioan*, expuse în serii complete — la capodoperele sale: *Melancolia*, *Cavalerul, moartea și diavolul*, *Cei patru cavaleri ai Apocalipsului*, *Sfîntul Ieronim în chilie*, a relevat odată în plus calitatea de mare gravur a artistului. Exemplarele de gravuri, alese cu o deosebită atenție din cele mai bune tiraje, trase pe albul strălucitor al hîrtiei, păstrate într-o perfectă stare de conservare, accentuau vibrația catifelată a trăsăturilor sau intensitatea negrului.

Organizată într-un spațiu format din 26 de săli, expoziția își începea circuitul cu prezentarea corespondenței — în deosebi scrisorile adresate lui Willibald Pirckheimer — cu publicațiile lui Dürer apărute încă din timpul vieții artistului; „Cronica de familie”, începută de tatăl său; „Jurnalul de călătorie în Țările de Jos” într-o copie din secolul al XVII-lea; toate dezvăluiau personalitatea lui Dürer și poziția socială a familiei sale.

Autoportretele pictate la diferite vârste, împrumutate de la Louvre, Prado, Londra, München, — completate de desene — ca și imaginile consacrate tatălui, fraților, soției Agnes, evidențiază calitățile de mare portretist, de observator lucid al propriei sale ființe ca și al celor din jur; spiritul său pătrunzător nu a scăpat din vedere nici redarea chipului prietenilor săi, umaniști: Pirckheimer, Melanhton, Erasmus.

Sugestiile decisive asupra artei portretului și gravurii, permise în anii de învățătură din atelierul

lui Michael Wolgemut, erau marcate de câteva capodopere ca *Diptich Georg von Löwenstein* pictat de Hans Pleydenwurff sau de ilustrațiile din „Cronica lumii” și „Der Schatzbehälter”.

Stampa lui Schongauer, atât de importantă prin rangul ei de operă de artă independentă, figura cu exemple admirabile, amintind călătoria de studii întreprinsă de Dürer la Colmar pentru a cunoaște creația vechiului maestru. Cele două călătorii în Italia, precum și călătoria din Flandra au fost evocate pe larg prin operele artiștilor pe care i-a consultat: Jacopo de Barbari, Quentin Metsys, Lucas van Leyden cit și prin scenele, siluetele, costumele observate direct de Dürer în acele ținuturi. Totodată, orașele vizitate au fost ilustrate prin operele diferiților artiști, ca de exemplu Venetia prin desenele lui Bellini. Orașul Nürnberg se prezenta și el în realitatea secolului al XVI-lea, imortalizat de acuarelele lui Dürer.

După evocarea personalității, familiei, prietenilor, maștrilor, călătoriilor, urmau alte aspecte ale spiritului epocii: curtea imperială cu portretele împăraților, realizate de Dürer, proiectele de decori și cortegii triumfale.

Relațiile lui Dürer cu problemele științifice se desfășurau pe mai multe teme, ilustrate fie cu

proprile sale studii, fie cu cele ale contemporanilor. Raporturile lui Dürer cu celelalte domenii de creație — orfevrărie, sculptură, vitraliu încheiau circuitul grandioasei expoziții.

O mențiune se cuvine regiei de punere în valoare a operelor. Discreția, sobrietatea și bunul gust au dominat întreaga arhitectură de interior. Panouri de mărimea pereților, îmbrăcate în pinză de un ton neutru, gri, creau fundalul picturilor. Paspartuuri pe sistem de friză, adâncite, colorate în gri-băstrui închis sau roșu spre brun, încastrau gravurile și desenele. În rest, culoarea foarte închisă, de gri spre negru a pereților, făcea neobservată trecerea de la friza paspartuului la zid. Fasciculele de lumini din tavan, proiectate pe fiecare lucrare, concentră atenția privitorului pe fiecare piesă.

Multiplele aspecte ridicate de această mare expoziție, conținutul ei umanist, au dus în fața omenirii forța creatoare a unuia dintre cei mai renumiți artiști ai Renașterii, care de-a lungul întregii sale existențe a fost animat de pasiunea pentru căutarea adevărului.

Stela IONESCU

PRIMUL CONGRES INTERNAȚIONAL DE ETNOLOGIE EUROPEANĂ 24 — 28 AUGUST 1971

Primul Congres internațional de etnologie europeană, manifestare de prestigiu științific, a reunit la Paris circa 300 de specialiști din toată lumea. Organizat de Societatea internațională de folclor, afiliată Uniunii internaționale de științe antropologice și etnologice, de către Muzeul național de arte și tradiții populare din Paris și Muzeul Omului, secția Europa, congresul s-a desfășurat sub înaltul patronaj al Ministerului Afacerilor Culturale și al Ministerului Educației Naționale din Franța.

Comitetul de organizare al Congresului a fost constituit din personalități cu renume mondial în domeniul etnologiei: președinte, Georges-Henri Rivière, conservator-șef onorific la Musées nationaux, consilier permanent al I.C.O.M.; vicepreședinti: Jean Cuisinier, conservator-șef al Muzeului național de arte și tradiții populare, director al Centrului de etnologie franceză, Robert Gessin, profesor la Muzeul național de științe naționale, director al Muzeului Omului, Roger Lecotte, vicepreședinte al Societății de etnografie franceză; secretar general Claude Marcel-Dubois, director de cercetări la Centrul național al cercetării științifice, secretar executiv; Jacques Zwirn, delegat cu relațiile externe al Muzeului național de arte și tradiții populare; membri: Hélène Tremaud, conservator la Muzeul național de arte și tradiții populare, Monique de Fontanès, secția Europa de la Muzeul Omului.

Ședințele de lucru au avut loc la Muzeul național de arte și tradiții populare din Paris. Pentru buna desfășurare a congresului, lucrările s-au ținut

în cadrul a trei ședințe plene, unde au fost susținute temele generale, și în cadrul celor nouă comisii de probleme.

Ședințele plene au fost deschise în ziua de 24 august de prof. dr. docent Mihai Pop cu referatul *Problèmes généraux de l'ethnologie européenne*, după care, în ziua de 25 august, prof. J. Creimas a susținut referatul *Langages en tant que système de communication (langage oral, langage gestuel, langage musical)*, iar la 26 august J. Cuisinier a vorbit despre *Informatique et application muséographique, méthodes avancées d'étude des données ethnographiques*.

Referatele generale au fixat din punct de vedere teoretic și practic cadrul de dezvoltare al etnologiei europene în viitor și sarcinile imediate care îi stau în față. Aspectele prezentate precum și viziunea asupra perspectivei privesc întreaga disciplină, inclusiv din țara noastră. Astfel, în referatul său, prof. dr. docent M. Pop a dat o nouă definiție etnologiei europene, precizând că: „*Etnologia europeană este disciplina care se ocupă cu cercetarea acelei părți din cultura continentului nostru — cu toate implicațiile sale — care se exprimă prin texte, în cea mai largă accepțiune a termenului, considerând ca texte nu numai faptele literaturii orale prezentate prin texte efective, dar și obiceiul în totalitatea sa, o ocupație, un procedeu tehnic, ca și costumele sau uneltele considerate nu numai în materialitatea lor dar și în funcționalitatea lor*”.

Acest punct de vedere nou, acceptat unanim în cadrul congresului, deschide perspective largi dezvoltării viitoare a cercetărilor etnografice și folclo-